

Provinciaal archeologiebeleid

In aansluiting op het verdrag van Malta streeft de provincie Zeeland naar een versterking van de relatie ruimtelijke ordening en archeologie. Concreet betekent dit dat de bescherming van het archeologisch erfgoed vastgelegd dient te worden en dat bij ruimtelijke afwegingen rekening gehouden wordt met archeologische kaarten.

In aansluiting op het Verdrag van Valletta (Malta, 1992) en het provinciaal archeologiebeleid⁶⁾ moet in bestemmingsplannen rekening worden gehouden met archeologische waarden in planvormingsprocessen. Concreet betekent dit dat de bescherming van het archeologisch erfgoed vastgelegd dient te worden en dat bij ruimtelijke afwegingen rekening gehouden moet worden met eventueel aanwezige archeologische waarden.

Voor Zeeland bestaat het toetsingskader voor archeologie uit:

- De Archeologische MonumentenKaart (AMK) Zeeland.
- De Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW).
- Zeeuws Archeologisch Archief (ZAA).
- Nationaal Archeologisch Informatiesysteem ARCHIS2 van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurhistorie en Monumenten (RACM).

Beheer en onderhoud van archeologische informatie krijgt vorm in het Zeeuws Archeologisch Depot (ZAD). In het ZAD zijn opgenomen het Provinciaal Archeologisch Depot ((bodenvondsten) en het ZAA, waarin documentatie van vondsten en alle kennis op het gebied van de Zeeuwse archeologie is verzameld. De Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ) beheert voor de provincie de AMK en het ZAD.

De status van de AMK en de IKAW is door Gedeputeerde Staten van Zeeland vastgesteld op 29 mei 2001. Op de AMK staat informatie van bekende archeologische waarde. Alle terreinen die op de AMK zijn aangeduid dienen op 1 januari 2009 een planologische bescherming te hebben.

De IKAW geeft een overzicht van te verwachten archeologische waarden en is complementair aan de AMK. Vooral de gebieden met hoge en middelhoge archeologische verwachtingswaarden zijn belangrijk.

Gemeentelijk archeologiebeleid

In navolging van het rijk en de provincie heeft de gemeente Middelburg samen met de gemeenten Veere en Vlissingen voor het totale grondgebied van Walcheren een Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart vastgesteld (2006) met daaraan gekoppeld beleidsadviezen. Doel van dit archeologiebeleid is met behoud van cultureel erfgoed minder maar beter archeologisch onderzoek te doen dat een meerwaarde oplevert voor het archeologisch onderzoek en de ontwikkeling van kennis over bodemarchief van Walcheren wat uiteindelijk zal bijdragen aan de kwaliteit van de openbare ruimte van Walcheren.

De Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart dient als toetsingskader. Bij ruimtelijke ontwikkelingen kan aan de hand van de Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart een advies geformuleerd worden ten aanzien van te volgen procedures in geval van verstoring van eventuele aanwezige archeologische overblijfselen op het desbetreffende perceel. De gewenste beleidslijn ten aanzien van deze verschillende zones als mede archeologische terreinen en vindplaatsen is op de Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart beknopt weergegeven.

Bij mogelijke ruimtelijke ontwikkelingen binnen het plangebied kan op deze manier archeologie als continue in het projectontwikkelingsproces worden geïntegreerd. Een streven dat ook

⁶⁾ Vastgelegd in het Omgevingsplan Zeeland 2006-2012 (2006) en de nota Archeologie 2006-2012 (2006).

door de provincie en het rijk wordt nageleefd in hun beleid ten aanzien van archeologische monumenten.

Voor eventuele vondsten bestaat een wettelijke meldingsplicht ex artikel 47 van de Monumentenwet 1988. De gemeente zal (bijvoorbeeld in het bestek) de initiatiefnemers en/of de aannemer(s) verplichten om bij de uit te voeren sloop-, sanerings- en graafwerkzaamheden attent te zijn op eventuele archeologische vondsten tijdens de werkzaamheden. Dergelijke vondsten dienen onverwijld te worden gemeld bij de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ) te Middelburg of bij gemeente, die op haar beurt de melding doorgeeft aan de SCEZ.

Waarnemingen plangebied

In figuur B1.1 is een uitsnede van de IKAW van het plangebied weergegeven. Op de IKAW van Walcheren zijn de getij-inversieruggen aangeduid als zones met een hoge verwachtingswaarde of trefkans op archeologische waarden, omdat deze ruggen vanaf het begin van de Middeleeuwen als favoriete bewoningslocaties gelden. In de gebieden tussen de getij-inversieruggen geldt een middelhoge verwachtingswaarde of trefkans op archeologische waarden. Hier kunnen namelijk in de top van het onderliggend veen resten verwacht worden van bewoning uit de IJzertijd en de Romeinse tijd. Deze resten genieten echter grotere zeldzaamheid.

Ten behoeve van het bestemmingsplan zijn de contouren van de inversieruggen en de tussenliggende gebieden in grote lijnen aangepast aan de kaart uit 1952 van Bennema en Van der Meer. Deze kaart geeft namelijk een meer accuraat beeld van het verloop van de voornaamste inversieruggen en doet daarmee veel meer recht aan de verschillende archeologische verwachtingen. Daarnaast leidt het inzoomen op de IKAW met grove schaal tot problemen met het afbakenen van de bewuste gebieden op perceelniveau. Binnen de IKAW-gebieden gelden conform de Nota Archeologische Monumentenzorg Walcheren 2006 in vergelijking met de WAMZ minder strenge vrijstellingsregels gezien het indicatieve karakter van de IKAW.

Bescherming archeologische waarden bij IKAW gebieden

Op basis van de Nota Archeologische Monumentenzorg Walcheren 2006 gelden voor grondwerkzaamheden in de IKAW-gebieden binnen bestaand bebouwd gebied de volgende onthefingsregels.

Hogere waarden:

- bouwwerken dienen ter vervanging van bestaande bouwwerken, waarbij de horizontale en verticale afmetingen van de fundering van dat bouwwerk niet veranderen;
- het bouwwerk en de fundering (waaronder begrepen paalfunderingen) of werkzaamheden niet dieper reiken dan 40 centimeter beneden maaiveld;
- het grondoppervlak niet meer bedraagt dan 100 m²;
- indien gelegen binnen een straal van 50 meter rondom een vindplaats, dan zijn grondwerkzaamheden tot een oppervlakte van 30m² of tot een diepte van 40 centimeter onder maaiveld vrijgesteld.

Middelhoge waarden:

- in IKAW-gebieden met een middelhoge verwachtingswaarde binnen bestaand bebouwd gebied zijn alle grondwerkzaamheden vrijgesteld van archeologisch onderzoek;
- Indien de gebieden van met een middelhoge verwachtingswaarde of een verwachtingszone gebaseerd op een historische kaart, binnen een straal van 50 meter rondom een bekende vindplaats liggen, dan zijn grondwerkzaamheden tot een oppervlakte van 30 m² of tot een diepte van 40 centimeter vrijgesteld.

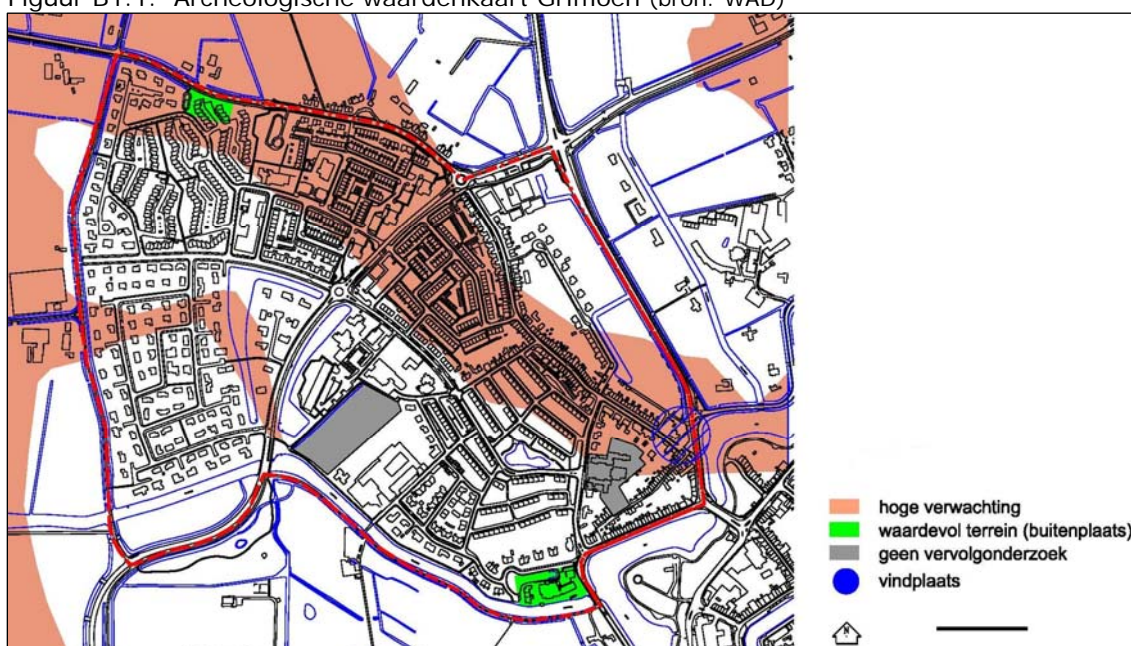
Bescherming archeologische waarden bij vindplaatsen en historische locaties

In het nabije verleden is op basis van onderzoek en op basis van gemelde toevalsvondsten een groot aantal vindplaatsen van archeologische resten bekend. Al deze vindplaatsen zijn als puntlocaties opgenomen in een landelijke database (ARCHIS) en in kaart gebracht. De WAD heeft onderzoek gedaan naar vindplaatsen op Walcheren. Hierbij is een aantal vindplaatsen uitgeselecteerd, omdat het in de regel op zichzelf staande vondsten in een zogenaamde secundaire context betreft.

In het plangebied Griffioen resteert één vindplaats. Het betreft de vondst bij de aanleg van het Seispark van 13 metalen voorwerpen en een aardewerkfragment die alle dateren in de 16e / 17e eeuw (Archisnummer 236192). De relatief grote concentratie vondsten verraadt de aanwezigheid in de ondergrond van bewoningsresten (mogelijk funderingen van een huis en bijbehorende andersoortige fenomenen) uit deze periode.

Op basis van historische kaarten is één historische buitenplaats van belang op de archeologische waardenkaart Griffioen (aangeduid als *waardevol terrein (buitenplaats)*). Het gaat hierbij om de bebouwde zones van de buitenplaatsen. De vele buitenplaatsen in de 17e en 18e eeuw maakten Walcheren tot de 'Tuin van Zeeland'. De buitenplaatsen maken eveneens onderdeel uit van de Walcherse archeologische onderzoeksagenda. De buitenplaatsen werden omgeven door zeer uitgestrekte tuincomplexen, zoals duidelijk wordt uit de historische kaart uit 1750 van de gebroeders Hattinga. Omdat alleen archeologische resten met informatiewaarde worden verwacht op de locatie van en direct rondom de (voormalige) bebouwing van de buitenplaatsen, zijn op de Archeologische waardenkaart alleen de bebouwde zones als waardevol gebied aangeduid. Voor bodemingrepen binnen een straal van 50 meter rondom deze vindplaats (zie figuur 1) geldt een strengere ontheffing

Figuur B1.1. Archeologische waardenkaart Griffioen (bron: WAD)

Het bouwen binnen de begrenzingen van een vindplaats of historische locatie op basis van onderzoek en binnen een straal van 50 meter rondom een vindplaats als puntlocatie op basis van een vondstmelding is conform de Nota Archeologische Monumentenzorg Walcheren 2006 in beginsel verboden, tenzij op voorhand duidelijk is dat archeologische waarden niet onevenredig worden of kunnen worden geschaad. Daarvan is sprake als:

- bouwwerken dienen ter vervanging van bestaande bouwwerken, waarbij de horizontale en verticale afmetingen van de fundering van dat bouwwerk niet veranderen;
- het bouwwerk en de fundering (waaronder begrepen paalfunderingen) of werkzaamheden niet dieper reiken dan 40 centimeter beneden maaiveld;

- het grondoppervlak niet meer bedraagt dan 30 m².

Procedure archeologisch onderzoek

Bouw- en graafwerkzaamheden dieper dan de aangegeven dieptematen en boven de aangegeven oppervlaktemaat zijn alleen toegestaan indien de archeologisch deskundige van oordeel is dat de archeologische waarden niet onevenredig worden of kunnen worden geschaad. Ontheffing, wijziging of aanlegvergunning wordt in ieder geval verleend in de volgende gevallen:

- indien op de betreffende locatie wordt aangetoond dat geen archeologische waarden aanwezig zijn;
- indien de aanwezige waarden voldoende worden veiliggesteld;
- indien aanwezige waarden niet worden geschaad of mogelijke schade door aan de ontheffing planregels te verbinden.

Indien de archeologisch deskundige verwacht dat, als gevolg van de beoogde bouw- en graafwerkzaamheden, de archeologische belangen in het geding zijn, kan hij een onderzoek verlangen.

Vervolgens kan ontheffing worden verleend indien uit het onderzoek blijkt dat de archeologische belangen door de (bouw)activiteiten niet onevenredig worden of kunnen worden geschaad. Om te kunnen beoordelen of ontheffing of aanlegvergunning mag worden verleend, dient een verzoek om bouw- of aanlegvergunning te worden vergezeld van een rapportage waarin de uitkomsten van het archeologisch onderzoek zijn vermeld. Dit archeologisch onderzoek dient in opdracht van de initiatiefnemer te worden uitgevoerd. De beoordeling vindt plaats door de archeologisch deskundige. Ontheffing, wijziging of aanlegvergunning wordt verleend indien de archeologisch deskundige van oordeel is dat de archeologische waarden niet onevenredig worden of kunnen worden geschaad.

Toelichting van de opbouw van het archeologisch onderzoeksproces:

Het archeologisch onderzoek is in de regel opgebouwd uit de volgende stappen:

- in eerste instantie dient een bureauonderzoek uitgevoerd te worden, op grond waarvan een archeologisch verwachtingsmodel wordt geformuleerd;
- Het verwachtingsmodel is de basis van de verdere besluitvorming. Het verwachtingsmodel kan leiden tot verdere ontheffing van archeologisch onderzoek. Aan de andere kant kan het verwachtingsmodel wijzen op de aanwezigheid van bepaalde archeologische waarden. In dat geval adviseert de archeologisch deskundige toetsing van het verwachtingsmodel;
- Toetsing van het verwachtingsmodel vindt plaats door het zogenaamde inventariserende veldonderzoek in de vorm van boringen, eventueel gevolgd door inventariserende veldonderzoek in de vorm van proefsleuven. Dit onderzoek bevestigt of ontkent het verwachtingsmodel en leidt tot een waardering van de archeologische waarden. Geadviseerd wordt met name voor planvormingen in het buitengebied om het bureauonderzoek direct gepaard te laten gaan met een verkennend booronderzoek, omdat in de meeste gevallen het bureauonderzoek op deze wijze getoetst zal moeten worden;
- Bij een positieve waardering volgt verdere besluitvorming en belangenafweging, dat moet uiteindelijk moet leiden tot een selectiebesluit door de gemeente (bevoegd gezag). Hierbij is het archeologiebeleid van de gemeente in eerste instantie er op gericht de archeologische waarden in hun oorspronkelijke staat te bewaren (behoud *in situ*). Gestreefd wordt dan ook naar inpassing van de vindplaats in de planvorming. Indien behoud *in situ* echter niet mogelijk is, omdat bijvoorbeeld economische belangen zwaarder wegen, kan door de gemeente het selectiebesluit worden genomen voor opgraving (of ook archeologische begeleiding) van de archeologische waarden (behoud *ex situ*). Deze planregels kunnen aan de ontheffing/vergunning verbonden worden.

